

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol poli in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 1 fl. 36 kr. brez pošte.

Číslo 38. V torek 19. septembra 1854. III. tečaj.

Šolske misli.

Pogovor dveh učiteljev.

V.

Pri učitelju Blagoljubu je bila očitna šolska preskušnja. Veliko duhovnih in drugih gospodov je prišlo poslušat, in med drugimi tudi prijatelj učitelj Bogomir. Ko je preskušnja minula, pelje učitelj Blagoljub svojega ljubega prijatla Bogomira k sebi v izbo, mu preskerbi enmalo kosila in med tem se začneta zopet takole pogovarjati.

Blagoljub. Neizrečeno sem bil vesel, ko sem tebe v šolo priti vidil. Da! Bogomir je mož beseda, sem djal sam pri sebi, in komaj sem čakal, da bi bila kaj govoriti mogla.

Bogomir. Prav rad sem se odtergal od doma, da sem ti nekoliko o tvoji prijaznosti vérnil, in da sem tudi tvoje učence vidil in preskušnjo slišal.

Blagoljub. Naša preskušnja te ni mogla veliko razveseliti. Kaj bi pač za tako skušenega in starega učitelja še mikavno biti zamoglo? Prosim te, ljubi moj, povej mi prav odkritoserčno vse napake, ki si jih danas pri meni in mojih učencih zapazil in vidil?

Bogomir. Poznaš me, in tudi jaz tebe, tedaj prav odkrito govorim in rečem, da se mi je ravno pri vaši preskušnji serce prav veselja tajalo. Prepričal sem se, da si se veliko prizadjal s časom in potrebami svojih učencov berzno napredovati. Tako je prav, ljubi moj, — danas si vidil in občutil nekoliko sladkega sadu svojega težavnega truda. — Šolska preskušnja, ako se prav uravna, je velika veselica za učence, za učitelja in za vse poslušavce.

Blagoljub. To je pač res! Zato jaz menim, da bi bilo prav, ko bi se šolske preskušnje vselej prav praznično in slovezno obhajale.

Bogomir. Tako je. Šolske preskušnje bi ne smele samo skušnje in pretehtovanje učencov in učitelja biti, timveč le prepričbe, kako dobra in koristna da je šola za mladino in kako je mladina sploh veselje učiteljev, staršev in vsih poštenih ljudi. Na taki dan bi se moglo vse odverniti, kar le količkaj dobro voljo in žlahtni občutek kali in teži. Tako mi je enkrat pri neki preskušnji prav zelo merzelo, ko sem slišal, kako je učitelj svoje zanikerne učence razkazoval in očitno sramotil, kako je potem tudi starše zavoljo šolskega denarja itd. prijemal in gosp. šolskemu predstojniku tožil. Prav bridko se mi je zdelo, ko sem vse to slišal in vidil, in sklenil sem sam pri sebi tako hudo preskušnjo nikoli več poslušat priti.

Blagoljub. O tega me Bog obvari.

Bogomir. Imeli ste pri vas, kakor sem danes vidil, tudi prav lepe šolske darila (Prämien). Kdo vam jih je le omislil?

Blagoljub. Dobro serce in blaga duša nam jih je omislila. Ako bi morali iz naše prepričle šolske denarnice še tudi za to skerbeti, bi se pač marsikterikrat za šolske darila majalo; — toda Bog nam pošlje vsako leto še od druge strani kako milo roko, ki se naših pridnih učencov usmili.

Bogomir. Šolske darila, ako so prav uredjene, pri učencih veliko haznijo; pa tudi, ako se prav ne osnovajo, veliko veliko škodujejo. To sem sam velikrat skusil. Ravno pri deljenju šolskih daril sem se naj večkrat učencom in starišem zameril. Vsak bi namreč nazadnje rad kaj dobil, in to ne ravno zavoljo dobička, timveč le zavoljo časti, ošabnosti itd. Velikrat sem zapazil, da se je ravno z šolskimi darili med učenci in še celo med starši zavidnost, nevošljivost, ošabnost itd. unela, in dosti sem imel opraviti, da sem vse to zopet enmalo pogladil in poravnal. To mi je vsako leto toliko težko djalo, da sem že skoraj sklenil, da bom prāmie popolnoma iz šole odpraviti skušal. Pa tudi to mi ni kazalo. Poskušal sem tedaj učence potem le z lepo besedo večkrat pri vsaki priložnosti prepričati, da ne smemo le za to dobro delati, da bi nas ljudje plačevali,

posebno, sem djal, ne sme pri učenju tako biti. Večjim učencom sem dokazal, da so šolske darila le za male otročiče, ki še razumeti ne morejo, kaj je šola in nje dobiček itd. Zdaj, moram reči, se mi pri tej reči že veliko boljše godi.

Blagoljub. Hvala ti, zopet za lepi nauk. Te težave sem že jaz dolgo na sercu imel, in sam nisim vedel, kako si pomagati. Saj si, ljubi moj, še danas vidil in se prepričal, kako se je neka deklica hitro solziti jela, zato ker ni prva šolsko darilo dobila. Moj Bog, vsi ne morejo prvi biti! —

Bogomir. Vidiš, ravno tukaj je učenka pokazala, da ji še veliko pravega duha manjka, in da ne zasluži prva biti. Toda koj zdaj se ji to še ne sme očitati; počakati se namreč mora, da se ta reč enmalo poleže, — zagotovim te, da bo prišel čas, ko se bo deklica sama tega pregreška pokesala, in takrat ko boš to vidil, ljubi moj, znaš kake dve besedici prav modro od tega spregovoriti, če bo treba.

Blagoljub. O to je pač prijetno, da se od vsake stvarice tako lepo lahko pomeniva in tako rekoč z šolskimi mislimi uterdiva in pokrepčava.

Bogomir. Kaj bi se pač učitelji družega pomenkovali, kakor o tem, kar je delo naše? Vidiš brate, tako smo z božjo pomočjo dokončali šolsko leto in pozabili na vse bridkosti našega stana. Ostale so nam, če prav premislimo, namesto težav zdaj le sladkosti in blage čutila, da smo po svoji slabi moči ljubim otročičem za njih časno in večno srečo kaj storili in tako rekoč zopet nekaj dobrih serčic med svet postavili in poslali. O, kako čudno milo in veselo mi je bilo pri sercu, ko sem se zadnji dan pred preskušnjo od svojih ljubih učencov posloviljal! Vse pretečeno in prihodnje mi je nekako živo pred oči stopilo, — in družega nisim mogel zdihniti, kakor k milemu Bogu, da bi nas vse skupaj blagoslovil in izgotovil, kar smo po njegovi milosti pričeli in zasadili. —

Čas pogovora se je stekel, in ljuba prijatla se potem, ko je Blagoljub svojega ljubega Bogomira še daleč spremil, na zadnje prav iskreno poslovita, in gresta vsa okrepcana zopet vsak na svoj učiteljski dom.

Na en mah ne more se drévo podreti.

Nek fant pride prvokrat v šolo. Pa v šoli še besedice ne zastopi, kar so učitelj učili. Ves nevoljen črez to jo domu primaha in potoži svojemu očetu: „Kaj bom v šolo pohajal, saj se tam tako nič ne naučim.“ Dragi moj, rečejo mu na to oče, na en mah ne more se drevo podreti. Akó boš prav pridno v šolo hodil in vedno marljivo poslušal, kar se tam uči, boš sčasoma vse lahko razumel.“ Pa fantu to nikakor v butico ne gre ter sam pri sebi misli: „Če dans nisim nič zastopil, tako bo tudi jutre in tako dalje vsaki den. Zadnjič vendar ničesar ne bom znal.“ Zdaj ga oče tolažijo in mu prigovarjajo, da se bode še vsega dobro naučil. S tim se ne sme nati prestrašiti. Pa zdaj moj dragi, boš v goro skočil in hrasti domú prinesel, ktero sem jez včeraj tam na kupec spravil. Sin uboga, kar mu oče zapovejo, ter gre v goro po hrastí. Pa kako se prestraši, ko celo kredo naravnane hrasti tam zagleda. Kako jaz hočem take sile domu pricjáziti? Od vsih strani jo ogleduje, mika in giblje, alj hrast se noče iz mesta premakniti. Znoj mu že na čelo stopi in curkoma po licu teče. Tu on vzdihne ter reče: „Ah, jaz sem ja preslab. Krede še z mesta ne premaknem, kam le, da bi jo do doma privlekel. Oče so mi dro preveč naložili. Kaj hočem početi. S praznima rokama pred njega vendar ne smém. Na glas se zdaj jokati jame ter se na tla v zeleno travo verže. Pripeti se pa, da ravno tedaj nek star možek tam memo pride. Te mož ga vpraša, zakaj da se tako joka? — Fant mu svojo nevoljo potoži, da on nikakor ni vstani, toto kredo domu odnesti. „Ti mali bedak! se zdaj mož oglasi. Vstani in pusti jok in stok, urno se krede loti, in vzemi, kar na enkrat nesti zamoreš. S tim hiti domú in pridi potem po drugo breme. Boš vidil, kmalo bo krede zmanjkalo.“

Fant stori, kar je mu mož nasvetoval, zanese enkrat domú, kar je na ramo nabasati mogel. Domá hrast odloži in spet po drugo breme hiti. V nekterih urah je bilo celo delo pri kraju, ktero se mu je popred tako nemogočno zdelo. „Glej moj ljubi! rečejo zdaj oče. Ako boš tudi v šoli tako priden, se

boš tudi s časom precej kaj naučil, čeravno se ti s početka tako nemogoče zdi. Zapazi si dobro tote verstice:

Ak bodeš pridno se učil,
Te nikdar ne bo grevalo,
Naj težek bi začetek bil,
Skoz trud in mar bo vse dobro.

Večer.

Kakor da bi v cerkvi bilo —

Solnce je za gore doli,

Sveto tiho je okoli,

Kakor da bi vse molilo.

Zvončiki so se nagnili

In večernico zvonijo,

In k nebesom gor donijo

Hvalopesmi glasi mili.

Iz cvetličic vsih, iz trave

Vzdiga k nebu se molitev,

Vsereditelju v daritev

Vlijajo se v zrak dišave,

Kakor bi na zemljo doli

Angeljci z nebes hodili,

In s cvetlicami molili —

Sveto tiho je okoli.

J. St.

Drobtinčica.

* *Iz Komenda sv. Petra* se take lepe reči v „Novice“ pišejo, da bi iz serca želeti bilo, naj bi se šolske preskušnje povsod tako obhajale. Vlani, se piše, se je na sv. Lorenca dan 120, letos pa ravno ta dan 140 otročičev k očitni preskušnji zbralo; toliko jih je vedno in brez zamude obiskovalo komensko šolo, ki ima zdaj tudi prav pridnega za dušni in telesni blagor mladine vnetega učitelja gosp. Jož. Letnar-ja, 50 jih je bilo pa izostalo, ktere je pa vendar vsaj pol leta marsikako dobro zernice doletelo. Po dohodu gosp. dekana kamniškega izprašujejo gosp. kaplan in katehet *Brence keršanski*

nauk in zgodbe sv. pisma. Tako živo, prijetno, otročičem primerno, ljubeznjivo in tako ganljivo se ne sliši povsod razlagati. Tukaj se ne obteža samo pamet (spomin), ktera nič več žlobudrati ne vé, kadar perve besedice pozabi; tukaj ima tudi več ali manj razum in posebno serce opraviti, ktero se spodbada in za vse dobro *unéma*. — Ko so bili šolarčki, ker se je pri izpraševanju veliko poslušavcev, zlasti starišev (kar je prav hvale vredno) snidilo, zavolj vročine že zelo utrudeni, velijo gospod katehet zelenih vej prinesiti in začno *sadjorejce* poskušati. Dobro so odgovarjali, obrezovali veje in cepili tako ročno, da je bilo veselje gledati. Zares so se sadjoreje tako goreče poprijeli, da ima letos *ena sama deklita 966 drevesic*, ko so v lani vsi šolarji skup jih le 955 imeli. Število vsih skup je letos skor 7700, pa bi jih bilo še dvakrat toliko, ako bi jih ne bil več mramor spodjedel. Oddahnivši pri cepljenji zelenih vej in odpevši pesem od pridnih sadjorejčkov (Šolsk. prijat. 1854. čislo 4.) začno okrepčani šolarčki *računiti* in potem na tablo *pisati*. O računstvu sem slišal nekega poslušavca reči: „Ti presneti fant ti! jaz bi te rajtinge ne bil naredil.“ Pisanje tudi ni samo *lepopisje*. Res! nekteri prav lepo pišejo, ali naj večja zasluga učiteljev obstoji v tem, da se otroci hitro navadijo, vse potrebne reči *sami zapisovati*. Vidil in bral sem naloge, v kterih so domače orodja, živali itd. zapisovali; vidil sem in bral iz glave ne iz bukev zapisane evangelije, zgodbe vsakdanje, pisma itd. Kaj bi neki kmetom pomagalo vsako čertico prav po vodilih lepopisja vleči, pa nobene reči ne znati zapisati? Zasmehujejo tacega ali ga clo zaničujejo vsi sosedje. To pa je veselje otrokom in staršem že v prvih šolskih dneh očiten *dobiček* vgladati.

Zdaj je bila preskušnja končana. Duhovšina in vsi poslušavci so bili v serce ginjeni. Gospod dekan potem govore staršem od naj *boljše dote*, ktero otrokom dati zamorejo: od skerbnne izreje in poduka; opominjajo jih tadaj za to doto skerbeti, otročiče pa k vedni pridnosti spodbadati. Slednjič naj pridniše obdaré s primernimi bukvicami, bolj ubožne pa tudi z oblačilici. Potem vsi skup primerno pesmi zapojó. Naj lepši

in naj mileje pa se je vsim zdel govor, ki ga je govorila majhna deklica brez vsega strahu in dosti glasno, takole:

„Hvaljen bodi Jezus Kristus! Slišali smo, da je naš Gospod in Izveličar Jezus Kristus nedolžne otročiče posebno ljubil, jih k sebi klical, roke na nje pokladal in jih žegnoval. Tudi Vi, *visoko častiti gospodje in prijatli naši!* ste po Njegovem izgledu nas obiskali in razveselili; hvala, serčna zahvala Vam bodi zato!

Hvalo, serčno zahvalo v imenu vsih svojih součencov in součenk bi jez danes naj prvo visoko spoštovanemu grajskemu najemnemu gospodu rada izrekla, ko bi tukaj bili. Zakaj, oni so nam to lepo izbo za šolo dali, oni so že cele dve leti z nami in našimi napakami veliko poterpeli. Dobri Bog, kateri še enega požirka vode brez plačila ne pusti, to dobroto gotovo tudi njim povernil bo.

Prečastitljivi gospod tehant! častitljivi gospod fajmošter! in drugi *pričujoči častiti gospodje!* vsim iz serca rečem: Bog Vam poverni za čast in prijaznost, ki ste jo nam revnim otrokom s svojim obiskanjem skazali, da ste priče biti hotli naše sreče, ki jo v šoli imamo, in da ste naše veselje povikšali!

Blagi župan in šolski zornik! Bog naj poverne tudi Vama vse, kar sta pri napravi šole v naš prid storila!

Kaj pa jaz sirota reči hočem Vam, naš *ljubeznivi gospod prijatelj in katehet!* in Vam, naš *dobri gospod šolski učitelj!* Za vse, kar sta Vi dva nam ubožčikom dobrega storila, za veliki trud in za težave, ki sta jih z nami imela, se Vama dosti zahvaliti ne moremo; obljubimo pa, po danih naukih zvesto živeti in hvaležno za Vaju moliti.

Preljubi očetje in matere! sami ste slišali, koliko lepega in potrebnega smo se v šoli naučili; sami zdej spoznate, da nas niste brez prida v šolo pošiljali, da ure, ki smo jih tukej prebili, niso zgubljene. Glejte! vse, kar smo se naučili, nam bo k polajšanji časnega življenja in k zadobljenju izveličanja našega pripomoglo. Ali ni to sreča za *nas* in za *Vas*?

Ljuba moja mati! troje ste nas v šolo pošiljali, marsikak krajcar ste dali za bukve in papir, vse potrebno ste nam osker-

bovali; pa vendar, kaj ne? Vam zdej za to gotovo ni žal, zavoljo tega niste nič bolj ubožni, in tudi domače opravila zavolj tega niso zanemarjene bile. Kot hvaležna hčerka Vam zdaj očitno rečem: Bog Vam poverni to dobroto!

V imenu svojih šolskih tovaršev in tovaršic se pa tudi *vsim drugim staršem* danes serčno zahvalim, da ste nas vse radi in skerbno v šolo pošiljali; vpričo vsih pričujočih Vas pa tudi še ponižno prosim: Bodite tuki zanaprej naši dobri starši, in pošiljajte nas še skerbno v šolo. Bodite prepričani, da kolikor bolj bote Vi za naše potrebno podučenje in keršansko izrejenje skerbeli, toliko bolj bo gospod Bog za Vas skerbel, toliko veči srečo bo tudi Vam dal.

Ljubi bratci in sestrice moje! Res, da nas je včasih dež pral — res, da smo včasih po blatu bredli — res, da nas je včasih tudi zlo zeblo, ko smo v šolo hodili; vse je minulo, vse smo prestali, vse premagali. Kako veselo in dobro pa je zdaj, ko brati, in pisati, in rajtati in drevesca izrejati znamo, in posebno ker toliko lepega in potrebnega vémo od ljubega Boga v zveličanje svoje. Po naukih, ktere smo tukaj slišali, sklenimo tudi stanovitno živeti; po izgledu svojega patrona svetega Alojzja hočemo lepo moliti, radi v šolo hoditi, starše in učnike zvesto ubogati in še pridniši in pobožniši biti. Ako pa to storimo, nas bodo veseli angeljci in vsi dobrotniki naši; usmiljeni Jezus bo tudi nam preserčen prijatelj in varh v tem življenju, po smerti pa nas bo svojim izvoljenim čistim dušam pridružil, kjer bomo tudi mi

„Tam hvalo Bogu dajali

Pred Jagnjetom veseli,

V nebesih se sprehajali,

In novo pesem peli!“ —

Duhovšina se čudi, stariše pa govor ta tako presune, da so jim solze veselja po ogorelih licih lile, in ena mati iz srede poslušavcov na glas učiteljema reče: „Bog vama plačaj za nauk!“ Zopet druge sem slišal reči: „Nikoli ne bom tega dné pozabila!“

Komenčan.